

Л.Є.Довгань, к.е.н., професор, професор кафедри менеджменту, Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
Г.А.Мохонько, к.е.н., доцент, доцент кафедри менеджменту, Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
Л.Л.Ведута, старший викладач кафедри менеджменту, Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА

Головна мета дослідження полягає в тому, щоб на основі вивчення особливостей машинобудівних підприємств розглянути соціально-економічні аспекти розвитку підприємств в умовах нестабільного середовища. Для досягнення поставленої мети було використано такі методи теоретичного й емпіричного дослідження: метод логічного узагальнення, методи структурно-логічного та семантичного аналізу – для уточнення понятійно-категоріального апарату теорії розвитку в умовах підвищення нестабільності середовища; експертні методи – при опитуванні керівного складу, що обіймають управлінські посади на вищих, середніх та нижчих ланках управління для угруповання та систематизації низки економічних та соціальних проблем розвитку машинобудівних підприємств; статистичні методи – для діагностики стану розвитку машинобудівельної галузі. В статті визначено сукупність ознак нестабільності середовища: ринкова турбулентність, варіативність, динамічність, флуентність та інституціональність. З урахуванням вищенаведених ознак нестабільності середовища дослідження генези теорій розвитку здійснювалося з урахуванням чинника нестабільності та його впливу на досягнення цілей певною економічною системою. Визначено, що нині рівень розвитку машинобудівних підприємств, зокрема їх інноваційна активність, не відіграють відчутну стимулюючу роль у технологічному розвитку таких галузей, як металургійна, хімічна, приладобудування, електроніка тощо. Тенденції розвитку машинобудівного комплексу свідчать про його структурну дисбалансованість, невідповідність галузевої структури машинобудування стратегічним пріоритетам сталого розвитку національної економіки. У результаті проведених досліджень узагальнено проблеми забезпечення стійкого розвитку машинобудівних підприємств. До економічних проблем віднесено: низькі темпи технологічного оновлення виробництва; зниження рівня завантаження виробничих потужностей; мала кількість замовлень; зростання цін на сировину та комплектуючі; низький рівень впровадження високотехнологічних інновацій та ін. Серед соціальних проблем особливу увагу приділено низькій ефективності системи безпеки праці; незадовільному рівню відповідальності персоналу за виконання роботи; низькій відтворювальній ролі заробітної плати; неоптимальній структурі соціального пакету та ін. Запропоновані пріоритетні напрями подолання труднощів в економічній та соціальній сфері діяльності машинобудівних підприємств.

Ключові слова: розвиток, нестабільне середовище, економічні проблеми розвитку, соціальні проблеми розвитку.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. У сучасних економічних умовах на діяльність підприємств впливають фактори ринкового середовища, що значною мірою визначають поведінку суб'єктів господарювання на ринку та суттєво позначаються на ефективності їх діяльності. Неприятливі фактори можуть загрожувати економічній безпеці підприємства, створювати кризову ситуацію, яка порушує його позиції в ринковому середовищі. Фактори ринкового середовища впливають на діяльність

підприємства, характеризуються високою динамічністю – здатністю швидко змінюватися в часі, і мають як внутрішні, так і зовнішні джерела.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Активізації досліджень, спрямованих на виявлення впливу нестабільності середовища на розвиток підприємства, сприяла наукова діяльність як вітчизняних, так і зарубіжних

учених, що працювали в різних галузях науки, серед яких Г.Б.Клейнер [1], В.В.Вітлінський [2], А.В. Терзів [3]. Зокрема, управління підприємством в умовах нестабільного середовища присвячено ряд досліджень та публікацій В.В. Пастухової [4], А. Г. Патліса [5]. Ґрунтовно проблему нестабільності середовища діяльності підприємства та її вплив на ефективність його діяльності досліджував також І. Ансофф [6]. Відповідно до словника «стабільний» (від лат. *stabilis*) означає сталий, постійний, міцний, стійкий [7]. Протилежний стан – нестабільність, що характеризується неоднорідністю та різночасністю кожного із процесів, що відбуваються, та всіх змін у цілому.

«Нестабільність» як філософську категорію та світогляд розглядав І. Пригожин [8, с. 50], який зазначив, що визнання нестабільності – це не капітуляція, а навпаки – залучення до нових експериментальних і теоретичних досліджень, що відображають специфічний характер навколишнього середовища. Феномен нестабільності призводить до серйозних проблем, перша з яких – проблема передбачення.

Постановка завдання із обґрунтуванням одержаних наукових результатів. Згідно з поставленими цілями даного дослідження щодо визначення особливостей соціально-економічних аспектів розвитку машинобудівних підприємств в умовах нестабільного середовища були поставлені такі завдання:

- провести аналіз теоретичних засад та уточнити сутність категорії «розвиток підприємства» з урахуванням ознак нестабільності середовища;
- визначити тенденції розвитку підприємств машинобудівної галузі;
- виявити актуальні економічні та соціальні проблеми розвитку машинобудівних підприємств;
- запропонувати пріоритетні напрями подолання труднощів в економічній та соціальній сфері діяльності машинобудівних підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах нестабільного ринкового середовища, перманентної появи викликів та загроз політичного, економічного, техногенного, соціального характеру значущою є проблема забезпечення розвитку підприємства. Важливими для вирішення цієї проблеми є узгодження дій і

пошук альтернатив взаємодії підприємства з навколишнім середовищем [9].

Нами виділено низку ознак нестабільності середовища: ринкова турбулентність, що характеризує ступінь перманентності неоднорідних змін ринкового середовища:

- варіативність, яка означає межі відхилень змінних керування, що впливатимуть на стан стійкості підприємств у нестабільному середовищі;

- динамічність, що характеризує інтенсивність змін у середовищі, які, в свою чергу, обумовлюють трансформації в системі інтересів економічних агентів та визначають вектор спрямованості змін;

- непередбачуваність, що означає неможливість (утрудненість) прогнозування розвитку підприємств в умовах безпрецедентної появи соціально-економічних, політичних, техніко-технологічних змін зовнішнього середовища;

- флуентність, що відображає ступінь еволюційності змін в рамках соціально-економічних та екологічних пріоритетів розвитку сучасних підприємств;

- інституціональність, що характеризує здатність підприємств концентрувати та ефективно використовувати інтереси своїх ділових партнерів, службовців, інвесторів, банків та інших зацікавлених сторін.

З урахуванням вищенаведених ознак нестабільності середовища дослідження генези теорій розвитку має здійснюватися з урахуванням чинника нестабільності та його впливу на досягнення цілей певною економічною системою.

Загальноприйнятною позицією в економічній науці [10] є розуміння категорії «розвиток» як сукупності кількісно-якісних змін, які здійснюються в рамках певної економічної системи у процесі переходу з одного стану в інший, від простого до складного, від нижчого рівня до вищого. Розвиток підприємства як складний соціально-економічний процес характеризується, перш за все, незворотністю та циклічністю, що супроводжується керованими або спонтанними (непередбачуваними) змінами від одного стану до іншого.

Зважаючи на чисельні наукові підходи до трактування категорії «розвиток», вважаємо за доцільне виокремити ті суттєві класифікаційні

ознаки, за якими можна розрізняти види розвитку економічних систем з урахуванням цілей розвитку та чинника нестабільності зовнішнього середовища. У цьому аспекті ми розділяємо позицію Н.В. Зубанова [11], який стверджує, що центральною категорією, яку доцільно застосовувати у процесі опису стабільного функціонування підприємства, є категорія стійкості функціонування підприємства відносно встановлених цілей, що характеризує внутрішню властивість підприємства досягати встановлених цілей функціонування. Згідно зазначених положень найважливішим аспектом функціонування підприємства є його стійкість відносно встановленої мети, що характеризує здатність підприємства виконувати місію та досягати встановлених цілей за непередбачуваних умов зовнішнього середовища.

Розвиток економіки України супроводжується соціально-економічними трансформаціями, які чинять дестабілізуючий вплив на характер інвестиційно-інноваційних процесів в реальному секторі економіки. Промисловість є однією з провідних галузей економіки, яка утворює фундамент науково-технічної трансформації, економічного зростання і соціального прогресу суспільства.

Однією з передумов успішного виведення економіки на траєкторію зростання є випереджаючий розвиток машинобудівного комплексу як основи високотехнологічного оновлення інших галузей виробництва. У машинобудуванні зосереджено 20 % основних засобів промисловості та виробництво інноваційної продукції з високим рівнем доданої вартості [12].

Стан та розвиток машинобудування має важливе значення не лише для промисловості, а й для економіки в цілому. Адже, потенціал та наявні виробничі можливості даної галузі є основою стратегічної стійкості національної економіки.

Дослідження передумов забезпечення розвитку машинобудівних підприємств потребує формування комплексного уявлення про стан економічних і соціальних проблем в діяльності підприємств. Відзначимо, що соціальна складова сталого розвитку підприємств спрямована на поліпшення умов життя населення, збереження

стабільності соціальних і культурних систем, у межах яких функціонує підприємство.

У результаті економічного моніторингу стану розвитку машинобудівного комплексу сформулюємо низку економічних проблем розвитку підприємств, а саме:

- застарілість основних засобів на підприємстві, що негативно впливає на конкурентоспроможність, якість та собівартість продукції;

- недостатній рівень платоспроможності товаровиробників, що негативно впливає на фінансово-економічний стан підприємств машинобудування;

- обмежений внутрішній попит на вітчизняну продукцію;

- низький рівень інноваційної активності вітчизняних підприємств;

- залежність вітчизняних підприємств від постачань вузлів, деталей та комплектуючих виробів з інших країн;

- неефективна політика держави щодо діяльності монополістів і посередників, що призводить до підвищення вартості матеріалів, енергоресурсів;

- нерозвиненість інфраструктури внутрішнього ринку (відсутність реального моніторингу, дистрибуторської системи та фінансового лізингу);

- недосконалість механізму середньо- та довгострокового кредитування;

- обмеженість реальних джерел фінансування, що призводить до унеможливлення ефективного технічного переоснащення підприємств галузі і забезпечення за рахунок цього високої якості виготовлюваних машин та обладнання, освоєння виробництва нової конкурентоспроможної техніки;

- відсутність дієвих фінансових механізмів стимулювання керівництва підприємств до розвитку інноваційної активності та ін. [13].

У процесі досліджень поряд із аналізом фінансово-економічного стану підприємств за 2007–2016 рр. були здійснені опитування 126 осіб керівного складу, що обіймають управлінські посади на вищих, середніх та нижчих ланках управління. За результатами анкетування угруповано та систематизовано низку економічних проблем, що визначили керівники різних рівнів управління (табл. 1).

Таблиця 1. Економічні проблеми розвитку машинобудівних підприємств¹

Економічні проблеми	Рівні управління		
	Вищий	Середній	Нижчий
Низькі темпи технологічного оновлення виробництва	25	25	19
Зниження рівня завантаження виробничих потужностей	9	5	7
Мала кількість замовлень	3	7	26
Проблеми законодавчого регулювання	6	7	
Зростання цін на сировину та комплектуючі	9	8	16
Висока конкуренція	3	3	3
Низький рівень впровадження високотехнологічних інновацій	22	20	13
Неефективна структура інвестиційних джерел	11	3	6
Проблеми у розрахунках із замовниками	6	10	7
Економічна криза	6	12	3
<i>Всього</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>

¹ у відсотках, виходячи з результатів анкетування управлінського персоналу

Окреслені економічні проблеми стійкого розвитку машинобудівних підприємств потребують вирішення на системній основі з урахуванням превалювальних тенденцій соціально-економічного розвитку країни.

Не зважаючи на чисельні наукові праці вітчизняних вчених, в яких визначаються можливі шляхи покращення загальної соціально-економічної ситуації в галузі та виведення її на траєкторію сталого зростання [14], відзначимо, що заходи, що пропонуються науковцями, на жаль, не розглядаються державними органами влади як такі, що можуть позитивно вплинути на поліпшення ключових показників діяльності галузі.

Сформовані в результаті проведених нами досліджень пріоритетні напрями подолання економічних труднощів в діяльності машинобудівних підприємств (рис. 1) відображають, по-перше, загальні тенденції розвитку машинобудівної галузі, а, по-друге, є відповідними орієнтирами не тільки для керівництва вітчизняних машинобудівних підприємств, а і для розробників відповідного нормативно-правового забезпечення.

У результаті оброблення результатів анкетування управлінського персоналу нами визначено, що найважливішими соціальними проблемами в діяльності більшості підприємств є такі: низька ефективність системи безпеки праці; нерозвинена соціальна інфраструктура; незадовільний рівень відповідальності персоналу за виконання роботи; низький рівень заробітної плати; незадоволення першочергових соціальних потреб працівників у транспортних послугах,

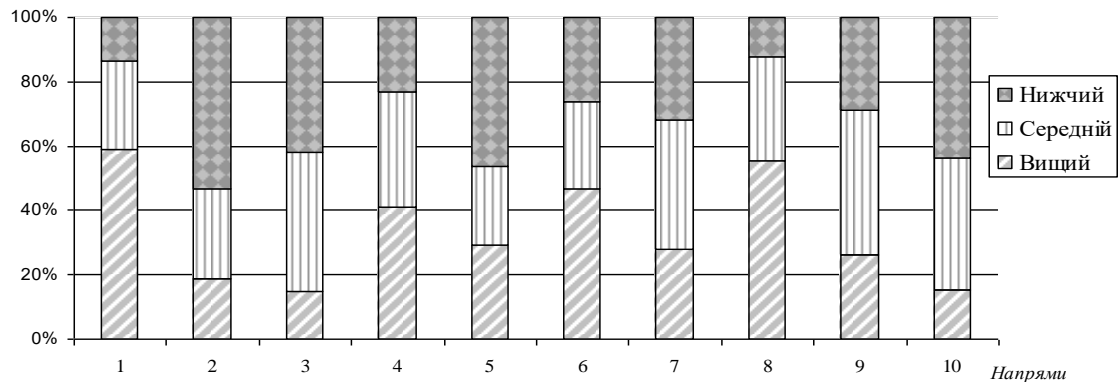
спецодязі; неоптимальна структура соціального пакету; низький рівень інвестування у розвиток персоналу; погіршення ділової репутації підприємства та ін.

Отже, значущість певних соціальних проблем дійсно варіюється залежно від рівня управління, проте нагальними залишаються такі проблеми, як: нівелювання відтворювальної функції заробітної плати, зокрема для керівників нижньої ланки управління; низька ефективність системи безпеки праці; недосконала соціальна політика на підприємствах, що призводить до виникнення певних соціально-економічних конфліктів у колективі, порушення прав працівників на якісне отримання соціальних пільг та гарантій з боку підприємства. Також варто звернути увагу і на таку вельми важливу соціально-економічну проблему в діяльності підприємств як погіршення ділової репутації на ринку.

Пріоритетними напрями подолання труднощів в соціальній сфері діяльності машинобудівних підприємств є:

- побудова відпускнуго режиму, який б враховував інтереси підприємства та працівника;
- сприятливих умов для підвищення кваліфікації персоналу;
- підвищення матеріальної зацікавленості працівників (зміна форми оплати праці, використання матеріальних стимулів – купівля путівок тощо);
- відкриття столових (кафетерію) на території підприємства
- технічне оснащення робіт зі створення належних умов праці;

– забезпечення ритмічної роботи праці і відпочинку впродовж робочого періоду).
працівників (побудова раціонального режиму

1 – Залучення інвестицій	6 – Стабільність зовнішнього середовища
2 – Підвищення конкурентоспроможності продукції	7 – Розширення ринків збуту
3 – Забезпечення збалансованості структури виробництва	8 – Розробка ефективного стратегічного плану розвитку
4 – Впровадження високотехнологічних інновацій	9 – Сприятлива політика держави
5 – Впровадження інтегрованих систем менеджменту якості	10 – Налагодження зв'язків з постачальниками та покупцями

Рис. 1. Напрями подолання економічних труднощів в діяльності машинобудівних підприємств
Розраховано авторами за результатами анкетування

Таблиця 2. Соціальні проблеми розвитку машинобудівних підприємств¹

Соціальні проблеми	Рівні управління		
	Вищий	Середній	Нижчий
Нерозвинена соціальна інфраструктура	2,9	11,6	6,4
Низька ефективність системи безпеки праці	2,9	11,9	12,9
Незадовільний рівень відповідальності персоналу за виконання роботи	14,6	5,0	6,4
Рівень з/п, що не відповідає очікуванням працівників	2,9	10,0	19,4
Незадоволення першочергових соціальних потреб працівників (транспорт, спецодяг та ін.)	-	3,3	16,1
Неоптимальна структура соц. пакету (проблеми зі забезпеченням житла, відсутність мед. страхування)	8,5	15,0	12,9
Незадовільна корпоративна культура	5,7	8,3	6,4
Низький рівень інвестування у розвиток персоналу	5,7	11,6	6,4
Негативна динаміка зростання незадоволення потреб споживачів	20,0	8,3	3,2
Погіршення ділової репутації підприємства (зменшення частки ринку, втрата довіри ділових партнерів)	22,8	6,7	6,4
Нестача молодих спеціалістів, кваліфікованих кадрів	14,3	8,3	3,2
<i>Всього</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>

¹ у відсотках, виходячи з результатів анкетування управлінського персоналу

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Проведене дослідження дозволило визначити, що в умовах нестабільного середовища, яке сприяє підсиленню конкурентної боротьби підприємств за фінансові та ресурсні ринки, необхідно формування нової концепції управління розвитком машинобудівного підприємства як соціально-

економічної системи. Визначено, що нині рівень розвитку машинобудівних підприємств, зокрема їх інноваційна активність, не відіграють відчутну стимулюючу роль у технологічному розвитку таких галузей, як металургійна, хімічна, приладобудування, електроніка тощо. Тенденції розвитку машинобудівного комплексу свідчать про його структурну дисбалансованість, невідповідність галузевої структури

машинобудування стратегічним пріоритетом стало розвинути національної економіки. Виявлено соціально-економічні наслідки поглиблення проблем розвитку машинобудівних підприємств, які вимагають формування превентивних заходів з виведення машинобудівного комплексу із глибинної кризи. У цьому процесі вельми важливим є реалізація державної політики у напрямку підтримки стратегічно важливих галузей промисловості, однією з яких є машинобудування.

Подальші дослідження спрямовані на розробку концептуальної моделі управління розвитком підприємства, яка орієнтована на досягнення стратегічних та тактичних цілей управління та дозволяє проілюструвати зв'язок підсистем і елементів, враховувати вплив факторів нестабільного ринкового середовища та визначити стан розвитку підприємства, проблемні сфери виробничо-господарської діяльності підприємств.

Список літератури

1. Клейнер Г.Б. Предприятия в нестабильной экономической среде: риски, стратегия, безопасность / Клейнер Г.Б., Тамбовцев В.Л., Качалов Р.М. – М.: Экономика, 1997. – 482 с.
2. Вітлінський В.В. Моделивання економіки: навч. посіб. / Вітлінський В.В. – К.: КНЕУ, 2003. – 408 с.
3. Терзиев А.В. Устойчивое развитие предприятия в нестабильной экономической среде / А.В. Терзиев // Труды Одесского политехнического университета. – 2002. – Вып.1 (17). – С.1–4.
4. Пастухова В.В. Стратегічне управління підприємством: філософія, політика, ефективність: монографія / Пастухова В.В. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2002. – 302 с.
5. Патлис А.Г. Стратегическое управление несбалансированной производственной системой в нестабильной внешней среде: автореф. дис. на получение научн. степени канд. экон. наук: спец. 08.00.05 «Экономика и управление народным хозяйством (экономика, организация и управление предприятиями, отраслями, комплексами – промышленность)» / А.Г. Патлис. – Санкт-Петербург, 2008. – 23 с.
6. Ансофф И. Стратегический менеджмент. Классическое издание / И.Ансофф/ пер. с англ.; под ред. Петрова А.Н. – СПб.: Питер, 2009. – 344 с.
7. Словник іншомовних слів: 23 000 слів та термінологічних словосполучень / [уклад. Л.О.Пустовіт]. – К.: Довіра, 2000. – 1018 с.
8. Пригожин И. Философия нестабильности / И.Пригожин // Вопросы философии. – 1991. – № 6. – С. 46–52.
9. Стратегічний менеджмент: теорія та практика: навч. посіб. / Г.В.Осовська, О.Л. Іщук, І.В.Жалінська. – К.: Кондор, 2003. – 200 с.
10. Масалов А.К. Устойчивое развитие предприятия: [монография] / А.К. Масалов. – Под ред. В.Ф. Комарова. – Новосибирск: ИЭОПП СО РАН. – 2009. – 176 с.
11. Зубанов Н.В. Анализ устойчивости функционирования экономических систем относительно поставленных целей / Н.В. Зубанов, С.В. Пестриков. – Самара: Изд-во Самарского государственного технического университета, 1999. – 133 с.
12. Пріоритети розвитку машинобудівної промисловості у рамках антикризової політики України. Аналітична записка [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/451/>
13. Економічна політика України [Електронний ресурс]: Міністерство економічного розвитку і торгівлі. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/control/uk/publish/category>.
14. Кузьмін О.Є. Управління ризиками машинобудівних підприємств: планування та мотивування / О. Є. Кузьмін, Н. Ю. Подольчак, О. Р. Беднарська ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. ун-т «Львів. Політехніка». – Львів : Міські інформ. системи, 2011. – 127 с.

References

1. Klejner, G.B. (1997), *Predpriyatija v nestabil'noj jekonomicheskoj srede: riski, strategija, bezopasnost* [Companies in the unstable economic environment: risks, strategy, security], *Jekonomika*, М.
2. Vitlinskij, V.V. (2003), *Modeliuvannia ekonomiky: navch. posib.* [Simulation economy], KNEU, Kyiv, Ukraine.
3. Terziev, A.V. (2002), «Sustainable development of the enterprise in an unstable economic environment», *Ustojchivoje razvitie predpriyatija v nestabil'noj jekonomicheskoj srede*, no. 1 (17), pp.1–4.
4. Pastuhova, V.V. (2002), *Stratehichne upravlinnia pidpriemstvom: filofosfiia, polityka, efektyvnist'*: monografija [Strategic management philosophy, policy, efficiency], *Kiiv. nac. torg.-ekon. un-t*,

Kyiv, Ukraine.

5. Patlis, A.G. (2008), «Strategic management of unbalanced production system in an unstable environment», Abstract of Ph.D. dissertation, Economy and management of a national economy, Saint-Petersburg, Russia.

6. Ansoff, I. (2009), *Strategicheskij menedzhment. Klassicheskoe izdanie* [Strategic Management. The classic edition], Piter, SPb.

7. Pustovit, L.O. (2000), *Slovník inshomovnih sliv: 23 000 sliv ta terminologichnih slovospoluchen*, Dovira, Kyiv, Ukraine.

8. Prigozhin, I. (1991), «instability Philosophy», *Voprosy filosofii*, vol.6, pp.46–52.

9. Osovs'ka, G.V., Ishhuk, O.L. and Zhalins'ka, I.V.(2003), *Stratehichnyj menedzhment: teoriia ta praktyka: navch. posib.* [Strategic Management: Theory and Practice], Kondor, Kyiv, Ukraine.

10. Masalov, A.K. (2009), *Ustojchivoe razvitie predpriyatija* [Sustainable development of the company], IJeOPP SO RAN Novosibirsk.

11. Zubanov, N.V. and Pestrikov, N.V. (1999), *Analiz ustojchivosti funkcionirovanija jekonomicheskikh sistem otnositel'no postavlennyh celej* [An analysis of the sustainability of economic systems with respect to their goals], Izd-vo Samarskogo gosudarstvennogo tehničeskogo universiteta, Samara.

12. «Priorities of the engineering industry within the anti-crisis policy Ukraine. Policy Brief.», available at: <http://www.niss.gov.ua/articles/451/>

13. Ministerstvo ekonomichnoho rozvytku i torhivli, « The economic policy of Ukraine», available at: <http://www.me.gov.ua/control/uk/publish/category>.

14. Kuz'min, O.E. (2011), *Upravlinnja rizikami mashinobudivnih pidpriemstv: planuvannja ta motivuvannja* [Risk management engineering companies: planning and motivation], Mis'ki inform. sistemi, L'viv.

L.E.Dovgan, PhD in Economics, professor, professor of the Management Department, National Technical University of Ukraine «Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute»

G.A.Mokhonko, PhD in Economics, assistant professor, assistant professor of the Management Department, National Technical University of Ukraine «Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute»

L.L.Vedyta, Senior Lecturer of the Management Department, National Technical University of Ukraine «Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute»

Socio-economic aspects of machine-building companies in the unstable environment

The main objective of the study is that by studying the characteristics of engineering companies consider the socio-economic aspects of business in an unstable environment. To achieve this goal the following methods were used theoretical and empirical research: the method of logic synthesis, methods of structural and logical and semantic analysis – to clarify concepts and categories of the theory development in conditions of increased volatility environment; expert methods – in poll management staff occupying management positions at the higher, medium and lower levels of management for grouping and systematizing a number of economic and social problems of engineering companies; statistical methods – to diagnose the state of machine-building industry. In the article the set of attributes volatility environment: market turbulence variability, dynamism, and fluentnist instytutsionalnist In view of the above signs of instability environment study the genesis of theories of development carried out taking into account the factor of instability and its impact on the achievement of certain economic system. Determined that the current level of engineering companies, including their innovative activity, do not play a significant role in stimulating technological development of industries such as metallurgy, chemical, instrumentation, electronics and more. Trends in machine-building show its structural dysbalansovanist, engineering branch structure disparity strategic priorities for sustainable development of the national economy. As a result of examinations the problems of sustainable engineering companies. The economic problems include: low rate of technological renovation of production; decline in capacity utilization; small quantity orders; prices for raw materials and components; low level of high-tech innovations and others. Among the social problems of attention paid to the low efficiency of safety; unsatisfactory level of responsibility of the personnel for the job; low reproductive role of wages; suboptimal structure of social package and so on. The suggested priority areas to overcome the difficulties in the economic and social sphere of machine-building enterprises.

Keywords: development, unstable environment, economic development problems, social development problems.

Стаття надійшла до редакції 16.09.2016 р.